

8693

శ్రీరస్తు,
శ్రీ చెన్న కేశవ పరబ్రహ్మణ్యే నమః.

నానాదేశ కవీశ్వర పద్మరత్నావళి.
నానాదేశ కవీశ్వర పద్మరత్నావళి.

ఇయ్యది ,
గద్వాల సంస్థానాధీశ్వరులగు ,
శ్రీమంతి మహారాజ రాజేశ్రీ మహారాజే
శ్రీ శ్రీ శ్రీ ఆదిలక్ష్మీదేవమ్మగారి
యజ్ఞానుసారము

శ్రీ లక్ష్మీముద్రామరశాలయందు,
ముద్రింపించి
ప్రచురింపఁబడియె.
గద్వాల.

శ్రీమద్.
శ్రీ చెన్నకేశవ ప్రసన్న.

దివాకర్ణ తిరుపతిశాస్త్రి. } శతావధానులు.
చల్లపిల్ల వెంకటశాస్త్రి. } గోదావరి మండలము.

గద్వాల సంఘానాథీశ్వరులగు,
శ్రీమంత మహారాజరాజశ్రీ కీ॥శే॥
రాజా రామభూపాలరావు బహద్దరుగారు,
శ్రీ శ్రీ శ్రీ చెన్నకేశవస్వామికి సమర్పించిన
రజత ద్వారమును గురించి చెప్పిన పద్యములు.

కం॥ శ్రీరామభూమిపాలుడు
వారగుణుడు రాజకార్య దక్షుండు యశో
రారాజితముగ రజత
ద్వారము నేయించె శేషపాలుడు మునీశ్వర ॥ 1 ॥

పీ॥ తనకీర్తి తెనగాక మొనరివచ్చినయట్లు
 రజత సర్వత్రకాంతి రాశియొక్క
 తన పవిత్రతకోడి మొనరి నేవయ్యెను
 గంగామహాదేవి కాంతియొక్క
 తనదు శీతలబావమునకోడి పడియున్న
 చంద్రికాకాంతి ప్రసారమొక్క
 తనదానవళిమ కెంతయునోడి వెలసెను
 బారి దీండించు సభ్రరుచియొక్క

గీ॥ అనగ గద్వాల కేశవ ద్వారసీమ
 రామభూపాల రాయుండు రజతమయము
 గా రచింపగజేసి కైశర్య విధిని
 తానడము జేయజేసిన ద్వారమొప్పు ॥ 2 ॥

(శ్రీ కేశవస్వామిపై రచించిన పద్యములు.)

శా॥ నేరంబేమియులేని నీయమగు చంద్రి కాగార్థవీర్యుండు ని
 మ్మారుణ్యమ్మన జంప వాని హతునింగాజేసి భూలోకము
 న్నిరాజస్యముజేసి విప్రులకు ఖోణీదాసుం జేయవే
 శ్రీరామక్షేతి పాలసేవితపదా శ్రీశా! మహాకేశవా! ॥ 3 ॥

శా॥ సారంబైన హలంబుచే ననర కృష్ణస్వామి నీహోడుగా
 సూరాపత్య వశీతటంబునను బరచోద్వంబుగా నాలపెం

పాదమేపుచు చూచు వారిలకు నింపాలిల వర్తింపవే
శ్రీరామ షీతిపాలనేవితపదా శ్రీశా! మహాకేశవా! || 4 ||

శా|| కారుణ్యంబుల బొద్దులకా మనుష్యులముందులేకొనెనే
కేరాహిత్యము జెప్పించును సుఖద్రోశుండవై లీలకో
న్వారాశి తటంబు సంతున జగన్నాథుండవై యుండనే
శ్రీరామ షీతిపాలనేవితపదా శ్రీశా! మహాకేశవా! || 5 ||

(మ||రా|| ౩|| శే|| రాజా రామభూపాలరావు బహద్దరు
గారిమీది పద్యములు.)

పీ|| విద్యాంసుడనుమాట విన్నంతమాత్రస
మనమున నానంద ఘంటజెందు
చెందియాతడు దన్ను జేరనెప్పుడు వచ్చు
నో యటంచును మది నూరుచుండు
నుండి యాతంహారు దండకే తెంచిన
రిల్పుమించును ప్రధానికిని జెన్న
చెప్పియాతడు దన్ను జేరవచ్చిన యప్పు
నతని నెంతయును సత్కృతునిజేయు
గీ|| వనుచు నీకీర్తి విని యటకరుగుడెంచి
నారమో రామభూపాల పేరువినుము
తిరువతి యతండు వేంచుశ్వరుడ నేను
వెరిసి తిరువతి వేంచుశ్వరుల మేము || 6 ||

సీ॥ కోటివచ్చెడి రాజ కోటి మణియైన
 నిటువంటి సత్కిరీ నెగడగలడె
 పది కోట్లువచ్చెడి పార్థివోత్తముడైన
 నిటువంటి ప్రభాతి నెగడగలడె
 నూరుకోటులు వచ్చు భూరమణుండైన
 నిటువంటి విభాతి నెగడగలడె
 వేయి కోటులువచ్చు పృథివీశ్వరుండైన
 నిటువంటి యశమున నెగడగలడె

గీ॥ భలిభళియంచు నుతినేయుపండిత ప్ర
 కాండ వచనంబులెల్ల తార్కాణమయ్యె
 భావుకంబైన సీదాన సటిమజాడ
 దళిత పండితిలోప గవాపల భూప ! 7 ।

సీ॥ బ్రహ్మదేవుడు వ్రాయు వ్రాతలైనను గాని
 తరుచుగా నష్టపు తిరిగిపోవు
 హరుడొసంగిన యట్టితిరుములైనను గాని
 తరుచుగా నష్టపు తిరిగిపోవు
 శల్లునుండు నరించు ప్రతిసలైననుగాని
 తరుచుగా నష్టపు తిరిగిపోవు
 సత్కవీశ్వరుల వాక్సరియైననుగాని
 తరుచుగా నష్టపు తిరిగిపోవు

గీ॥ రామభూపాలరాయ, భూ, స్వభూకవల
కలమి నొసరించు వార్షికములకు లేకును
లేదనుచుఁ జెప్పగావచ్చు లేచియెంత
మండిగల సభనైన నిష్కందరీతి ॥ ౮ ॥

(౭ హు మా న న మ య మం దు చె ప్పి న వ ద్య ము లు.)

—(౧)—

కా॥ ఎంతోమంది స్వపాలకుల్ గలదు వారెంతే సిరాజ్యముల
త్యంతప్రాభవరీతి జేసెను విద్యత్పతపాతంబు లిం
లించిల్ గల్గెనె వింతిగాదె యిది మీరేమిట సామెన్నగా
సంజోషించె మనము రామస్వపతే సత్యప్రభావాకృతీ॥ 9

కా॥ దూరమృత్యుమనమంటిమంచుమనమందుఁ జూడగాబోకుమో
శరీరామ క్షితిపాల సన్నిధి కవిశ్రీనాథులఁ జూచు నా
యాతీతిమముజూడగోరెదము నిత్యముగాక బాహుళిక
జూరమృత్యుమను దగ్గరంచు గలదే దూరంబెముఖ్యంబగు॥

ఉ॥ పెద్దనవచ్చె మున్ను పృథివీపతి రత్నము కృష్ణరాయలం
చెద్దయుగండపెండెరము సత్కుపులెల్లను మెచ్చ మీరలుగా
పద్దయుమిమ్ము నుగ్రహ విధములఁజూచి యొసంగినాడుగా
ముద్దుకాని నుఁ దిలకమఁజే భవినంతటికాతలందురే॥ 11

చే॥ పలితకీర్తి రామస్వపచంద్ర దయామలి మాకు నిష్పాక
శలపు నొసంగినారుకద చయ్యన దేశముజేరి మాఖమా
పలిత పూర్ణిమా జపమునల్లును వచ్చినతోడవేడ్క మీ
మ్ములగునుట్టిబల్ సుకృతము గొనివచ్చెదమయ్యకమ్మక

ఆ॥ వె॥ ఎట్టిదానికైన నిలబోన వెలజెప్ప
వచ్చుగాని కవుల పద్యములకు
ప్రభు కటాక్షమునకు బరికింప వెలలేదు
గాన రామభూప కరుణనిమ్ము ॥ 13 ॥

ఉ॥ ఈశనినేవచింతురు కవీశ్వరు లక్షవధానమంచు మా
వైపున దాక్షిణ్యములిది నాకొనుచుండు శతావధానమం
చేపుదలిర్ప నూర్వరకు నెంతయు సత్వరమొచ్చ జెప్పుగా
దాపలుకక వలెక శతావధానమటంచును రామభూవరా॥

సీ॥ అలజయంతునిబోలి యానంద మొనగూర్చు
కొమరుండు డగ్గర కొలుపునీర్ప
అమరసంఘముబోలి యలరారు గాంధవ
ప్రకిరమ్ముప్రక్కల ప్రబలుచుండ
దేవమంత్రిని బోలగావచ్చు పండిరి
ప్రవరు లగ్రస్థలి బరిధవిల్లు

ఉద్యోగకృతుల నేర్పొప్పెడి యుద్యోగు
 లచ్చటచ్చట చెలువారుచుండ
 గీ॥ నిండు పేరొలగమ్ముగనుండి శతవ
 ధాన కృతిఁజూచి యానందమూను నిన్ను
 గనుగొనుటకన్న నొండు భాగ్యమ్ముగలదె
 పండిత విధేయ రామభూపాల రాయ ॥ 15 ॥

నీ॥ కవనమ్మునెప్ప సత్కవులందరును మెచ్చి
 యద్భుతానందంబు నందవలయు
 వ్యస్తాక్షరివిజ్ఞెప్పు నడుపున నిదియేమి
 యక్కజంబని శంక నందవలయు
 తొకకాలాపమ్ము లూకొనివచ్చియంప
 ద్దిరేయని మోదమంగవలయు
 ఆశాశవు పురాణ మల్లిన నిదియేమి
 వైచిత్ర్యమని తలలూడవలయు
 గీ॥ తక్కిన ప్రశంసలకును మోదంబువిస్త
 రింపగావలె నట్లొనరించి సభ ము
 దంబుగనెకేతు మహానధాని కృతుల
 నభిత పండితిలోప గద్వాల భూప ॥ 16 ॥

మ॥ గమ్ములై పండితులెల్ల వహ్వరేయనంగానత్కవుల మెచ్చుచు
 ర్గమదుర్గా కరుణాకటాక్ష చిసరప్రాప్తాశుభాటుల్ విశే

షమలర్చంగ శతావధానకవితా సామాజ్య పట్టాభిషే
కముఃబొంపంగళు మాకుదక్కగలదే గద్వాల భూపాలకా!

ప॥ ఒకనూరేయననేమిలెక్క వినుమో హోరామభూపాలవ
ర్య కడుంధాటినివేయిమందికయిక రమ్యస్థితుల్ హిం నా
శుకవిత్వం బొనరింపనేరుతుము శ్రీశూలిపియామాననీ
యకటాక్షమ్ము తగ్గకాలమునుమాకర్పించిగూర్చున్నదో
-----:0:-----

గాడేపల్లి వీరరాఘవశాస్త్రి శతావధాని.

(వీరిచే శ్రీచెన్న శేశవస్వామిపై రచింపఁబడిన పద్యములు.)

తే॥ సర్వ సంసేవ్య! శేశవ • సాగ్ధృఢామ
నీకృపారణ మహిమ జ • స్మించి యున్న
శ్రీకరాకాథ గద్వాల • రాకుమారు
నాయు రారోగ్యములుగూర్చు • మభినుతించు! 19॥

గ॥ పరసగుణాభిరాముడయి • సర్వవిధమ్ముల వన్నె గన్నమా
దొరను దొలంగఁజేసి పరి • తోషము రూపఁజేసి తిప్పడి
దొరనిడినావు మైభవము • తోయలమాగఁగఁజేసివావునీ
కరుణకు బాధమీదికవి • కల్పమహిరుహ! చెన్న శేశవా!

(మ॥ రా॥ శ్రీ॥ రాజా సో మే శ్వ ర రా వు గా రు.)

తే॥ ఆయు రాహోగ్య ఘాగ్యంబు • లలవరించి
 పే॥ మ దళుకొత్తఁ జమనాహు • పీతమందు
 రాణ దిలకించు గద్యాంబు • వాఙ్మ లక్ష్మి
 యధివసించుత సోమేశ్వ రా • వనీంద్ర! ॥ 21 ॥

మ॥ వరలక్ష్మింబనుబెట్టియాడినున గ • ద్వాలాఖ్యరాజ్యేందీరా
 కరపంకేజముసంతి దివ్యశవితా • కన్యా మణిశ్రేణితో
 సుసోక్తులవచరించికేశవదయా • నామ్రాజ్యముంగాంచునీ
 సరణిగాంచినసంతసంబెసంగురా • జా! సోమభూపాలకా॥

మ॥ తమకుమామమదీయ నేలయగు నీ • తారామభూజాని స్వ
 ర్గముఁజేరం జవిలేక యింగుచుక నే • రానై తి మీమేటి వం
 శముసందాతఁడెరామకృష్ణుఁడిపుడై • జన్మించినాఁడంచువ
 చ్చిముదంబందితి నిచ్చితింగొను శుభాశీర్వాదమూర్తామిహా!
 (చి న్న దొ ర వా రు.)

కా॥ తాతె భూవ్రజనేలు ముష్టిపలి నీ • తారామభూనేత దాఁ
 జేతోమోదముదాంచి దేవ నగరీ • సింహాసనంబెక్కె సం
 ప్రీతిగాడద్రీఁదల్లికవ్వకునుమీ • విన్నమ్మకుమాకు వి
 భ్యాతిగూర్చుచు భూవ్రజమనుచును • య్యారామ
 కృష్ణాధిపా! ॥ 24 ॥)

సీ॥ శ్రీలక్ష్మమాంబకుఁ ♦ జేదోడు వానోడు
 నేను నేననుచు జ ♦ నిమిచువిధము
 చిన్ని కుఱ్ఱుడవునై ♦ చేత ఖడ్గముదాల్చి
 సింహాసనమున వ ♦ సింపువిధము
 శ్రీకేశవుని రథ ♦ సేవఁ చిన్నమ్మతో
 నుల్లాసమునఁ బూలు ♦ చల్లువిధము
 పండిత కవిమణుల్ ♦ పద్దెముల్ వినుపింపఁ
 జెప్పయొగ్గి విని కటా ♦ క్షీంచువిధము
 తే॥ వింటిఁ గనుఁగొంటి నెంతయో ♦ వేడ్కఁగంటిఁ
 గేశవుం దభివృద్ధి కం ♦ గీకరించె
 జేయు మిఁక రాజ్యమును జరం ♦ జీవివగుచు
 నధిక గుణసాంధ్రీ! రామకృ ♦ష్ణావనీంద్రీ! ॥ 25 ॥

క॥ సీతారాముఁ డమాయకుఁ
 దాతీదున నేలఁ గలిఁబ్ర ♦ యాసమనుచునో
 భూతలిని రామకృష్ణ
 భ్యాతిని బన్నించినాఁడ వ ♦ య్యా!కుఱ్ఱా! ॥ 26 ॥

క॥ నటకుఁడు తొల్యో జొరఁబడి
 తటుకున వేరొక్కయావు ♦ దాల్చినకరణి
 జటుకక్కి రామకృష్ణ
 తటనామము దాల్చినావు ♦ గద్వాల నృపా! ॥ 27 ॥

(శ్రీ మ తి శ్రీ ల క్ష్మ మ్మ గా రు.)

సీ॥ తండ్రిగారైన నీ ♦ తారామ భూనేత
 లంఘించి స్వర్గ ము ♦ లంకరింపఁ
 గని విసరాని దు ♦ ర్గ్రహచారమునఁ జిక్కి
 కన్నీళ్ళతోఁ దల్లి ♦ కళవలింప
 దాసానుదాసు ల ♦ త్రటి ఘోరశత్రులై
 పరువు మర్యాద లా ♦ ర్పగఁ దలంప
 నదను గురైతిఁగి పై ♦ యధికారి వర్గంబు
 లఱైతి రాష్ట్ర బు ♦ నాక్రమింప

తే॥ ఘోర నరకముగానున్న ♦ కొలువులోన
 సాహసంబునఁ గూర్చుండి ♦ జభుకులేక
 ఘీమతి రాజ్యరమను సా ♦ ధించినావు
 లక్ష కళిదివ్య చింబ! శ్రీ ♦ లక్ష్మమాంబ ॥ 28 ॥

సీ॥ అప్పుడే చెప్పితి ♦ నమ్మరో సోమరి
 తనమున కిది గాదు ♦ తరుణ మనుచు
 ఆనాడఁ పల్కితి ♦ నేను గన్నియఁచని
 గొప్ప ధైర్యము విడఁ ♦ గూడ దనుచు
 అని యుంటి నవ్వేళ ♦ ఘనమద ద్విపముల
 సింహాకిశోరమే ♦ చీల్చు ననుచు

నుడివితి నచటనే • సూతన రాజ్యంగ
 ఘక్కిక తమభుజమెక్కుననుచు
 ౧౧ నీవు నామాట కొక పొల్లు • పోవనీక
 వీరలక్ష్మిని సాధించి • విజ్ఞప్తగఁ
 గాంచఁ గల్గితఁ గన్నుల • కలుపుదీట
 లక్ష శశిదివ్యబింబ శ్రీ • లక్ష్మమాంబ! 1291

క॥ అక్కయ్య కడుపు చల్లఁగ
 నొక్కతఁఁఁఁ గాంచి తల్లి • కువచారముగా
 మక్కువ భూప్రజ కొసఁగెను
 జిక్కిన యువరాజుమాట • శ్రీలక్ష్మమ్మా! ॥ ౩0 ॥

(శ్రీ మ తి మ హా రా ణి ఆ ది ల క్ష్మి దే వ మ్మ గా రు)

మ॥ పడరానట్టియనేకకష్టములుసంఘాప్తిఁచినన్గొనఁచుచుగా
 దడబాటన్నదిలేక చిత్తమున నీ • తారామునిగ నిల్చి యె
 క్కుడుదీక్షావహియించిఁందులకుఁజిక్కుల్ దీర్చినీప్రాణనా
 భుఁడనిగద్దియచేరువగానిలిచెనం • తోవంబురాజ్ఞామణి! ॥

సీ॥ పేరిమపూర్వకముగఁ • బెండ్లియాడిన మహా
 రాజుగడించి న్వ • ర్గమునకరుగఁ
 దిని బ్రతుకుచు నున్న • ఘను లలిత్రులై

వీధి వీధులఁ జలి • విడిచి తిరుగఁ
 చాటుమాటై వ్యవ • హరిముల్ సుతిహించి
 సంస్థానధర్మముల్ • సంచలించ
 మంచిచెడ్డలు విచా • రించు పైవాఁడు
 సన్నసన్నలఁ దమ • కన్ను దెఱచ
 తే॥ గొప్పధైర్యంబుతో రాతి • గుండెగలిగి
 దిశ్యమగు రాజ్యలక్ష్మీ సా • భించినావు
 అదిలక్ష్మీవి నీవన్న • యట్టిమాట
 నార్థకముఁజేసినావు ని • జంబుకల్లి ॥ 32 ॥

నీ॥ ప్రియసోదరుం డగు • భీమింద్రుని దమ
 బావగా రరిగిన • బాట బట్టి
 రాజసోదరులు వీ • రప్రతాపముఁ జయ్యఁ
 చింతలఁ జవికి ని • క్షేప్త మూని
 శ్రీకేశవుం డట్టి • చెడుకాఁచి దిప్ప
 మార్గంబు వెదకఁచు • మాన మూని
 రాజబంధుశ్రేణి • క్రమ మిడిం జెడఁగని
 తిహతహాదకుని • క్షేప్తహతఁ దాల్చి
 తే॥ యడలువేళన రామరామా • యలన్న
 పాణినాథుని నామమం • ద్రుఁడవదీక్ష
 దిటవుగొని రాజ్యలక్ష్మీ సా • భించినావు
 శ్రీతివిబుధ కల్పవల్లి రా • జ్జీయకల్లి ॥ 33 ॥

— తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవుల ప్రియ శిష్యులు. —
(మహారాజా సీతారాంభూపాలుగారిమీద చెప్పిన శ్లోకములు)

శ్లో॥ సీతారామ మహీశ తావకగుణాః శుభ్రా మనీయే
శుభ్ర శ్రోత్రేత్తపి మనాశుస్య తితరాం నేత్రే పుర స్తాం
ప్రబో । ద్రష్టుం పంకజలోచనం నృపమణిం దానేన కర్ణోపమా
సత్యేనానుదితారి తుల్యమసకృ ద్యాచ్ఛాం సమాకుర్వతీ ॥ 31 ॥

శ్లో॥ సీతారామ చరేత పండితకవి శ్రేణీ సరోజార్కతో ।
ద్వష్టావ్యక్తసమూహ వాచమసకృ ద్భా ప్రభుం త్వాం సదా ।
నానామూచకమండలీ సురతిరుం సింహాసనే సుస్థితం ! సర్వే
తావక బాంధవాశ్చ పితరా తోషంభజంతామరం । 32 ।

శ్లో॥ ఆనందే సయుతా స్ఫురాః ప్రతిదిశం చంద్రస్య సర్వాః
కళా భంజంతీతి మృచావదంతి భవనే మర్యాస్సమస్తాఽపి ।
సీతారామమహీశ తావకయశశ్శ్చిత్వా విశానాయకనాస్యం
శేష హం భవనే వృధేతి కృత తా మాహ్నీతి నిత్యం క్రమాత్ ॥
॥ 36 ॥

శ్లో॥ నానారాజ సభాసుభాసురవరై ర్దేయప్రకీర్తింసదా ।
నానాదీజనావనే కృతమతిం రూపేనివాలోపమం । నానాభూ
షణ దీప్యమానకిరి కంజానిద్యయం సర్వదా । సీతారామమ
హీపతిం తృప్యణిం త్వంపాతు శ్రీకేశవః ॥ 37 ॥

కే - యా ము న క వి

(కే మం తమ మ హా రాణి ఆదిలక్ష్మీ దేవమ్మగారి మీద

(చెప్పిన పద్యములు.)

చేతి యుగమందు భక్తిజనవర్గము బోనగనైకరూపం ।
 గతుడగు భాగవీభుషు గల్గిన కష్టములెల్ల మాన్చి మి
 మ్మతికృతబోచువాంఛితములన్నియు జేకురునింతలోన నీ
 మతినెపుడేని ధర్మమును మా కయుండుముదానగాదె సు
 తతి మిలగీర్తికాములయి తగిల్తులజల్ దనరారుట్లు నీ
 వసులిత నెల్లధర్మముల నాచులుటందున నీకుచిక్క మీ
 ష్టితిరుపదేశ మొక్కగనుకేయగ శిస్తుడెమాకు మాత్రమో
 కతిమున బ్రీతిచే నిటుగల్గి మాటచు బల్కినాడ నా
 స్థితినిక కొంతదెల్పెడ సునిర్ణయగ వినుమమ్మ లాతులు
 ధనులయిసుద్దుహంబుగొనెత్తెర్పరిగమమునేచుచున్న రీ
 గతినిక నెన్నినాళ్లు వృథగా కలహింపును మింతెకాక మ
 గ్గులులము వృత్తులన్నియు సఖండముగారుణమిచ్చిట్టి మా
 నితుల కొసంగియ్యెట నిక్కముగా దించుచు నాగుటే
 యతికతింబుయ్యె నిటులొటరియగ భవదీయసత్కృపా
 పతనములేమిచేతన వివత్తులనెల్ల దొలంగజేసి మ
 మ్మతినవిధంబుజేర్చియు నయంబునబోవుమునీదుకీరుతుల్
 సతమువెలుంగుమేము పరసద్మములలమన సుండు పెట్లకో
 చతురతితోడ మద్గతిని నరవముడెల్పితి నిందు దోషముల్
 మతిగల వైపరీత్యమును మన్ననతేయు మటంచువేడితిగ్ ॥

{ కవిసింహ విరుదాంకితుఁడగు }
{ బి)-శ్రీ॥ పోకూరికాశీపతిగారిచే }

శ్రీమంత మహారాణి ఆదిలక్ష్మి దేవమ్మగారి
జట్టాభిషేక మహోత్సవకాలమందు రచియింపఁబడిన
పద్యములు.

గీ॥ శ్రీకరుఁడు సర్వభక్త వ ♦ శీకరుండు
శ్రీశనావనుఁ డామృత డ ♦ చ్యుతుఁడు ఘనుఁడు
కేశవస్వామి మిమ్ము ర ♦ క్షీంచుఁగాక
ఆదిలక్ష్మి మహారాణి ♦ యఁఘవాణి ॥ 39 ॥

మ॥ తగ దాంబులొప్పుచుండునెడ ♦ నొదార్జుంబుచేనేరె శ్రీ
సంగరాజంబుల నిచ్చునోయని శివా ♦ నాధుండు రాష్ట్రాధిక్షా
రిగడాపుం డమరాచాంబునకు న ♦ శ్రాంతంబుఁ గాపుండ్రు నీ
చగుదాత్మిత్వము నెన్నఁగాఁదిరెమె ♦ గద్వా లావనీపాలినీ॥ 40॥

మ॥ గిరులొక్కశ్రమూర్తిమంతములు గిరి దు ♦ ప్పీర్తిగ
బ్రవిర్తించు ది)
క్కరులొ దుర్మద సంగతంబులని యా ♦ డ్లాదేవి నిగజేరి భా
సురమా లీలభరించి యేలుమనుచుఁ ♦ స్తోత్రంబులఁ జేయుట
ధరణీపాలన మూనితేమొ సుచరి ♦ రా యాదిలక్ష్మిశ్వరీ॥

శా! తేనీ పూర్వము బూడిమయివును నీ • లీలగా ధరిశ్చిన్ధలిగా
గాదుబ్బుంబున నేలురాసులను ని • క్కంబెందుఁగాన మ
య్యారే నీమయశంబు నీనిరుపమ • త్యాగంబునీయోద్వృశీ
ధీరాచాముత్య నాతరిమె నా • ధ్వీ యానిల స్మృత్యశ్చి! 42

మ! అలనాగేశ్వరుఁడన్మదీశునకు • ధ్యాయవ్యయముగూర్చిభూ
తలమందుఁ నృత్యియించె నట్లునె యాధాత్యోయణీనాథుఁడుగా
విలయంబుఁబొందెంచె మాధవప్రభు తీ • విగా జెంతకుఁదీసి నే
పలు జేయన్నియమించె నా కెదిరి యె • వ్వారేని కీమాన్వగాఁ
గలరే వీరలుమాప్వరే పతివియో • గంబూంచెరంచుఁ మదిగా
జలమఁ బూనియు వార • గ మరలనే • బాయావియోగంబుచే
వలవలతగా గొ • జేయకున్న నొకగొ • వ్వాయంచుభావించివా
గ్లఁగా బుక్కిట లోకమాతను నిజా • గాంబు • జండికఁ
దలఁగా డెండమునందు దాచుకొని గ • ద్వీ లాననీ పాలనం
బలఁగా జేయుచు నుందుగాక యిటు వి • ద్వాప్రేధియుఁ గ
ల్పయుఁ)

విలసచ్చక్తియు నీకెటుల్ గలుగుఁ దే • వీ! యాదలఁజ్మిత్యశ్చి !

గాడేపల్లి వీరరాఘవశాస్త్రి శతావధాని.

మ! తిలకింపఁగాన కానుపేయఱుగ కార్తిభాక్తుగద్వాలరా
జులలో సంతతి కన్యకావ్యయమునె యోగికుదార్జించెనా ।

లలితాకారుని సల్యదేమలైచా లక్ష్మించు భాగ్యమ్ము మా
తలవ్రాయ్ బరువామెనా తమకు సీతారామ కల్పద్రుమా॥

మ॥ మురీపెంబుల్ వరలించియాతోడన సంపూర్ణానురాగంబుతో
వలయుంబికనుంచి పెండ్లియని సం ♦ కావించి జామాతతో
సరసోక్తుల్ పచరించి వేడుకలతో సాగించు భాగ్యంబు మా
ధరణీపాలుఁకియ్య భారమొసో సీతారామ కల్పద్రుమా ॥45॥

మ॥ కడుపాఁగ గనిసట్టి బిడ్డలక్రియ గాపాడి సోదర్యులు
పడుబాటుల్ వెలయింకేమనిచి దివ్యవ్యాంధవంబుల్చే మా
జెడగల్ మామలతోడఁగ మురిసెముఁ బ్రేమంబు సీరితిగా
తడబాటుఁ ఘటించితేమనుదు సీతారామ కల్పద్రుమా ॥

॥ 46 ॥

మ॥ సరియే మంచియొ చెడ్డయోజరిగె చెర్పాపూర్తి లింకేల సీ
చరణాంభోజము లాశ్రయించి ప్రజలఁ జల్లంగ చేసట్టుమా
దొరిసానిఁ సుకుమారికామణుల సంతోషంబుధిఁ దెల్పి యీ
ధరణీరాజ్యమొసంగగా మనివి సీతారామ కల్పద్రుమా ॥

॥ 47 ॥

మ॥ రసవిప్రందమపద్య గద్యలకు హోతాహూరితోరాడి శా
స్త్ర సమన్యా పరిపూర్ణ పద్ధతుల వాదాలా దీయాతోపలఁ
రసికాగ్రేనదులై మాదొరల తీర్మానంబు లానిత్యవి
త్వ సభాభోగములెల్ల చెల్లినవి సీతారామ కల్పద్రుమా ॥48॥

మ॥ అలనేదంబులు శౌన్ద్రవాదములుగానా మోదముల్ వారకాం
తల నాట్యభి నయప్రసంగములు తత్తద్విద్వద్దగేసరా
వత్సో కాతికాక మాఘపూర్ణిమల విద్వద్గద్దవాల సత్సభా
స్థల రంగంబుల కింకనేమిగతి సీతారామ కల్పద్రుమా ॥

॥ 49 ॥

మ॥ మతభేదంబులు చెర్చినేయకయె సంభావించి తత్తత్కళా
మతినుస్మఖ్యల కొల్వినోనునిచి నామాన్యంబుగానుండియున్
ప్రతివీరుల్ వెరగండ నద్భుత భయప్రాచుర్యమిజాలు సరి
తల గద్వాల సదస్య మ్మెట్టికి సీతారామ కల్పద్రుమా ॥

॥ 50 ॥

మ॥ కల్పనైనా దమపాదము నిడువకే గై మోడ్పులర్పించిసా
గిలి లక్ష్మీంపవిదేమిరా రఘువరా కీర్తించు చున్నానురా
పలుడై పంబుల నమ్మరాయచుచు సంపార్థిరించు మమ్మిన్ని బా
ధలలోనుంచుట న్యాయమేనటర సీతారామ కల్పద్రుమా ॥

॥ 51 ॥

మ॥ తనువుప్రాణమువిత్తము సుఖము సీతారాములేనింకనం
దన బాంధవ్య ముఖాజలప్రతిభ సీతారాములేజ్ఞాన సా
ధన దేహాంతర సంతతిస్థితియు సీతారాములే నిట్టిచిం
తనమికిచ్చుచు భేదమెందులకు సీతారామ కల్పద్రుమా ॥

॥ 52 ॥

మ॥ నినుయజ్ఞార్థమువేడలేదు పగవానికా దున్నపార్థిరింపలే
దని మిత్తంబుగజచ్చు బాలకులకై యర్థంప లేదెప్పుడుకా

మ:నిశాన్తాటల కందరాని త్రిజగన్మోహ ప్రపంచైవ నీ
 తను నాన్నిధ్యమొకండు చాలునిక సీతారామ కల్పద్రుమా ।
 ॥ 53 ॥

వి:॥ చెనటల్ దుర్జను లెల్లకాలములలోఁ జీపించుచున్నార గం
 జినలేకుండిన మున్న పేదలు చిరంబవుల్ గదా గద్దువాల్
 జననాథున్ బహుసాధుసంతరిణ దీక్షాదక్షునాయువ్య మిం
 త నికృష్టంబుగఁ జేసి తేమచుదు సీతారామ కల్పద్రుమా ।
 ॥ 54 ॥

మ:॥ దయమాత్రంబిసుమంత ముష్టిపలి సీతారామభూషాని నా
 పయి నేర్పాటుగనుంచె నయ్యనఘుడే పట్టంపుదేవేన్ద్రువై
 జయపెట్టన్ భువినేను నీమదిని పోతాహంబు నేరీతిగా
 ప్రియమార్కఁ ఘటించుఁట్టులు కృపార్థ వేగశాసించుమా ।
 ॥ 55 ॥

సీ॥ సామ్రాజ్యమును కవి సామ్రాజ్యమునుగూడ
 బెంపొందజేయు పట్టంపుదేవి
 మీక్షేర్తినిల్చి లోకైక విభ్యాతితో
 నెసగు జామాతి సోమేశ్వరుండు
 తమ మనోభీష్టంబు దాహిత్రు నందించె
 లలితాంగి యగు వర లక్ష్మమాంబ
 కమనీయ సింహాసనమున నీపాలిక
 మున్నగు గూర్పుండ చిన్నికూతు

గీ॥ రణవరత కవిగాయక వినయవాక్య
నిస్సరత్సృధ దిశల ఘూర్ణిల్లుచుండె
కేశవుని కూర్మి పీరి రక్షించగలదు
దేవపురిచిత్త శాంతి వర్ధిల్లున్మనః । 56 ।

ఉ॥ జౌరస సంతతిగా బడయునంతటి భాగ్యములేని గద్దవాలా
ధామని నాథులందు నొకదారిగ సంతతి భాగ్యమియ్యగా
నేరిచినావు నీవు తమనెయ్యపు కూశురు వీరమాతమై
కోరి సుపుత్రుగాంచినది గొప్ప యవృష్టముగాదె తల్లిరో 1571

— మే డ వ రం రం గ నా థ శా స్త్రి —

సీ॥ శ్రీరమా కుచలస త్సింధూర సంభాసి
సుందర భుజమధ్య శోభితంబు
కమనీయ నవరత్న కలిత జాంబూనిద
సురుదిరాంగద బాహు శోభితుండు
నిరుపమ వార్షిక నీలాంబుదశ్యామ
విలసితి మంగళ విగ్రహుండు
కమనీయ తరతటికాంతి విభాగిత
తపనీయ చారు పీతాంబరుండు
గీ॥ మహిత గచ్ఛాల పురవర మందిరుండు
జెన్న కేశవు దశులిత శ్రీలాసంగి

దయను రక్షించు నాచంద్ర తారకముగ
అదిలక్ష్యంబ కధిక దీక్షాకాయునివగు || 58 ||

సీ॥ చెలిమిమై సుజనుల చేపట్టియెఁలేని
భూము లిచ్చినదయూ పూర్ణమతికి
అన్న వస్త్రయులేక నలిగేరు యాచక
తలిని రక్షించిన ధర్మవతికి

పేదసాదలు వచ్చి పెండ్లికై యాదించ
ధనమొసంగిన మహాచార్యవతికి
తల్లితండ్రులు లేని తనయుల చేపట్టి
నిర్వహించిన దయా నీరధికిని

గీ॥ బహు దినమ్ములనుంచి మీ పోవునమ్మి
యుండు మావంటివారల కుర్వీయిడుట
అదిలక్ష్యంబ మీకిది యబ్బురంబె
ధరణి దయచేసి రక్షించు దయదలిక్ప || 59 ||

సీ॥ బహుదినములనుండి బంధుల నెడబాసి
మమ్ము నమ్మితరని మదిదలంచి
దయతోడులిను నీదు దవుడు నీతారామ
ప్యపుడు జోచినయట్టి నెరునుంచి
బహుదినములనుంచి బరగ వెయ్యారులు
దయచేసినామని శిష్యమునుదలి

వరుసను మేమింతవరికీ బోపంబుగా

నీక బోచితిమంచు నెరుబూని

స॥ ఆశ్రీతుని విన్నవంబును నాలకించి

తరగనటువంటి జీవనాధారమునకు

భూస్థితి నొసంగి మమ్ములబోచి మిగుల

యశముగను మాదిలమ్మొంబ వసుధలోన ॥ 60 ॥

క॥ సీతారామ స్వపాలుమ

భ్యాతిగ రక్షించి తుదకు కరుణనుసన్న

న్నీతావు జూపి చనియెను

యీతిరి భూవిముసగించు నేలుముతల్లీ! ॥ 61 ॥

క॥ అధికముకంటెను మిగుల ప

దాధికమునకు ధరలుపెచ్చె తగమిరిష నీ

యధికమున బ్రతుకజాలము

సాధికముగ భూమి నొసగి సాకుముతల్లీ! ॥ 62 ॥

శ్రీమూర్తి రంగాచారి గోపాలుపేట.

శా॥ శ్రీ సీతాసత్యయంకపీఠ వెలయు సరిహసనాసీమన్

కీశుల్ పోదరులెల్ల గొల్వగ సమి ద్దేహంత రాశంబున

వాసికగాంచిన రామచంద్రుడుకృపా వారాసి గచ్ఛాల భూ

విభాకు బోధిత రామకృష్ణ వసుధానీలాశీతు సత్వరణ

సీ॥ శ్రీనమంచిత సువిశేషవైభవ పర
 నిత్యవిహసుడై నెగడ నెవడు
 సురుచిరకౌస్తుభ స్ఫురిత వక్షస్థల
 విభ్రాజమానుడై వెలసె నెవడు
 తలతేంఱచక్ర గదాపద్మ వనమాలి
 కాభూషితుండన గ్రాలె నెవడు
 శిష్టదుష్టాసురో జీవనశిక్షాప్ర
 శస్త్రవిక్రమదయా శాలి యెవడు

గీ॥ అట్టి గద్వాలపురవాసు డమలవాసు
 డైన కేశవుడొనిగుళు భాఘములను
 సతత సౌఖ్యంబులను మహాశాహ మొదన
 పరమ శుభవాణి లలిత గద్వాలరాణి   । 64 ।

మ॥ ధర సంస్థానములెన్ని యోగలపు సద్ధరాత్ములౌ రాజులు
 పరమైశ్వర్య సమగ్రతౌ శ్రీతులు సభ్యానూన దానక్రియా ।
 పరులు గల్గినగాని తృప్త్యశమునే పాటింపగా పండితో ।
 త్కర సన్మానమే సాధనంబనెడు నీత్యాగంబుతోబోలునే ।
 । 95 ।

ఉ॥ నూనక సత్కవీశ్వరుల మన్ననకేసి యభీష్టితార్థ స ।
 న్మాన పురిస్సరంబుగ సమంజసధర్మము గద్దువాల సం ।
 స్థానమునా బనించు సతతంబను కీర్తిని నిల్పినావు ను ।
 జ్ఞానముగూడి తల్లిరొ సుఖంబుగ రంజిలుమావిభూతిచే । 66 ।

(క వి చ మి క లి చె న్నా రె డ్డి.)

గీ॥ భూమిప్రజలను తల్లియై బోచుచుండి
శత్రుకోటి నణంపగ జండికయ్యి
విబుధనుతిచాత్రమై భువి వెలయుతల్లి
ఆదిలక్ష్మమ్మ హరిశ్చంద్ర సలరుగార || 67 ||

క॥ విద్యోత్పభు పుత్రుంజై
విద్యోత్పభుడై సమస్త విద్యున్నతుడౌ
గద్యోత్ సృపు జామాతను
దద్యోత్తుడు కతుణబోచుతా సోమనృపుఁ || 68 ||

గీ॥ తనదు విద్యయు భర్త రాజ్యాంగవిషయ
వర్తనమునకు దోడ్పడ బరమసాధి
ముద్దుబిడ్డల తల్లియై బుధులనలన
నాదాముగాంచు వరలక్ష్మమౌంటయెపుడు

గీ॥ దేవసేనాధిపత్యంబు దిగ్గవిడిచి
మర్త్యరాజ్యాధిపత్యంబు మానసమున
గోరి వచ్చుసోమేశ కుమారునకును
అభ్యుదయమిచ్చు గద్యోల యచ్యుతుండు || 69 ||

గీ॥ విన్నవయసున హరిభక్తి గన్నతల్లి
విద్యశీలంబు భూషణై వెలయుతల్లి
యమలచారిత్ర బుచ్చివోరమ్మగారు
హరికిరుణ శుభాకలనంబు నందుగాత

॥ 70 ॥

గీ॥ ఆదిలక్ష్మ్యంబ లోబుట్టు మైహింప
ఆదిలక్ష్మ్యంబకును సజయై నలక్ష్మి
తనదుగృహమున విలసిల్లి దనరుచున్న
భవ్యకీర్తి వాసారెడ్డి ప్రభుతవెలయు

॥ 71 ॥

—• భు జ ం గ రా ట్క వి. —

సీ॥ భవదధీనంబుగా • భావించినాడని

క్కంబునాజవంబు • కన్నతల్లి

దానిపుత్రాదిబాం • ధవులబాసెయు నెలల్

గడచె నేటికి రెండు • కన్నతల్లి

మృనోభీష్ట కృ • మంతెరుంగను పత్రి

కలు వేయబంపితి • కన్నతల్లి

కనులానిద్ర పా • భృంతెరుంగక గుండి

గనలి వేసారిత • కన్నతల్లి

గీ॥ రెడ్డికులరాణి వీపు నే • రెడ్డికవి

గామిమ్మోక్తయించితి • కన్నతల్లి

27

తవిలివీక్షించి నాదరి • క్రమునడంచి

కరుణ లక్షించుముమ్మ స • స్నన్నతల్లి ||

|| 72 ||

సీ॥ పరమపావనుడగు బుచ్చి • దొరకు మొట్ట

మొదటిదరఘాస్తు నాయదే • గదతలంప

గరుణవీక్షించి దాహిత్య • గౌరవంబు

గావనీభారమేగదా • కన్నతల్లి ||

|| 73 ||

సీ॥ ధాత్రీశవిసుత గ • ద్వాపల మహారాణి

సాధ్యమితిల్లి స • ల్పముఖమునకు

కపిభుజంగాశ్లేష్టి • సవియంబుగ నమ

స్కారశతంబును • నలిపి విన్న

వించువిజ్ఞానం • వినుమహాతల్లిదే

నట్టంబుకేతెంచి • పదిపదేను

రోజులయ్యను నిత్య • భోజనంబారెడ్డి

హోటలులో • చేయుచుంటినేడు

సీ॥ పదియురూఢ్యంబు లతనికి • బాణదేలి

నాడ దయచేసియిప్పించి • నట్టులె

బాకిదీర్చియు గద్వాల • వట్టణమునకు

జేరి బుచ్చిదొరమ్మాణి • గారిగొలుతు || || 74 ||

శా॥ శ్రీలక్ష్మీయుతిమై ఇగద్విదితిమై శ్రేయస్కరంబైన గ
ద్వాలోర్వీరల ప్రభువీ విమలమాతా సేదు పుత్రుండు వి ।

ద్యాలంకార భుజంగరాట్నవి మహాప్రసంగంబు తెండెన్ కృపా
లోలత్వంబున గ్లాసుచంపుటకు చేలున్ వేలుగా మొగ్గిక్కుచున్
|| 75 ||

గీ॥ భోజనమునేయ లోనికి బోయిచవును
మంచినిశ్లకు చంబులేదంచు కాపు
వాండ్ర బాధించునాధ యివ్యాళమంచి
బాసెనోతల్లి! సత్కృపా పతమతల్లి! || 76 ||

ఉ॥ కాపులతోడజెప్పము జగజ్జకనీ పరిపూర్ణ సత్కృపా ।
దీపితవృత్తి భోజనవిధి విషయంబులయందు నాపయిన్ ।
కోపము నేయకుండ కలకూరలతోడను వడ్డచంబు నం ।
నాపముజెందనీక ప్రమాదంబున నేముడటంచు నేర్పుతోన్ ॥
|| 77 ||

గీ॥ తల్లి వీమైచేతనే నుల్లమలర
చనువుగా నిట్లు వ్రాసితి సంతసించ
వమ్మ నన్నును ముచ్చిదొరమ్మ లట్లు
జూది రక్షించవమ్మ విశుద్ధచరిత || 78 ||

గీ॥ కులమురవోజ్వలంబయి జెలగురెడ్డి
గాన నేనన్యలను వేడబోను గాన
తల్లి నెనరుంది రక్షించుటెల్ల నీడె
భారీమనియెంత నన్ను నే ననుతింతు || 79 ||

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ గద్వాల సంస్థానాధీశ్వరులగు,
శ్రీమంతరాణి అదిలక్ష్మీదేవమ్మ బహద్దరువారి
గుణాభివర్ణనాభిసందనము.

———(0)———

సీ॥ యూన్సి లక్ష్మీబాయి సామ్రాజ్యమేలి తా
ప్రజల కైమోడ్పుల బడసినట్లు
అల యహల్యాబాయి యవనీతలంబెల్ల
శాసించి సత్కీర్తి జాటినట్లు
నాగమాంబిక శత్రునాశనం బొసరించి
పదిమందిలో మెస్స బడసినట్లు
విష్టోరియారాణి విశ్వంబు పాలించి
కడలేని ప్రఖ్యాతి గాంచినట్లు
గీ॥ రాణులందున పరువు మర్యాదలందు
పాలనమునందు వితరణ బలమునందు
మించి తలమానికంబవై మెరిసినావు
దాన కంకణపాణి! గద్వాలరాణి!

సీ॥ అన వేమభూపాలు డార్జించిపోయిన
మిన్నదిక్కుల కెగదన్నకీర్తి
వీరభద్రారెడ్డి విరజిమ్మిపోయిన
అత్యంత దేశ భాషానురక్తి

చినవేమనార్యుండు నేకరించి కులంబు
 వెలయింపజేసిన విశ్వదీప్తి
 సాగమాంబిక మున్న నాటిపోయిన రాజ్య
 తింత్రైనపుణ్య సంఘాసగరిమ
 గీ॥ చెరిగిపోకుండు మీపూర్వ ధరణివిభులు
 నిలిపినారమ్మ వన్నెచిన్నెలను గూర్చి
 నీవు చానికి మెరుగు సంధించినావు
 దాన కంకణపాణి! గద్వాల రాణి!

నీ॥ చేజారిపోయిన స్వీయసంస్థానమ్ము
 నీప్రజచేత గణించినావు
 కనిపెట్టుకొనియున్న కవిచాతకంబుల
 దానాంబుధారల దనిపినావు
 విభుండులేనికొంత వెలితిగానీకుండ
 సంస్థాన ప్రజలను సాకినావు
 రత్నకిరీటాది రమ్యభూషణముల
 వెంకటేశ్వరున కట్టించినావు

గీ॥ తాత తరములనాటి ప్రఖ్యాతినిల్పి
 కులమునకుపేరు కీర్తులఁ గలుగఁజేసి
 త్యాగ దీక్షాపటిమపేరు మోగినావు
 దానకంకణపాణి! గద్వాల రాణి!

సీ॥ సాహిత్య సామ్రాజ్య సార్వభౌమత్వంబు
 పడలాగుకొన్న సర్వజ్ఞుడైన
 మధుర, కవిత్వ నిర్మాణచాతుర్యంబు
 గలిగిన సత్కావ్య కర్తయైన
 గ్రంథరహస్యముల్ గాలించి గాలించి
 చర్చించు సద్విమర్శకుడైయైన
 అసమాన విద్యాశయములెల్ల దిగమ్రొగి
 గండుమీరిన పండితుండైయైన

గీ॥ తల్లిరో! విను మీదు సంస్థాన భూమి
 కడుగుబెట్టి సన్మానంబు లంగకున్న
 వాడు పండితుడును కవి కాడు కాడు
 దానకంకణపాణి! గద్వాల రాణి!

సీ॥ నీకీతివల్లికల్ నిఖిల దిక్కులయందు
 నల్లిబిల్లిగ లీల నల్లుగాక
 శ్రీ యాదిలక్ష్మీరాజ్ఞీ నీదుపాలన
 ప్రజల సన్నతులను బడయుగాక
 అనయంబు నీసేవలది రెడ్డికులంబు
 గౌరవాధిక్యతల్ గాంచుగాక
 రాగల గద్వాలరాజును నిను వెంక
 తేశ్వరుండెపుడు రక్షించుగాక

గో మాతృభాషాభిమాన సన్మానమెప్పుడు
మీదు సంస్థానమున పెంపుమీరుగాక
ఆంధ్రుల చరిత్రలో సువర్ణాక్షరముల
బరగ మీకీతిక లిఖయింప బడును గాక.

స్వ స్వ స్తు.

<p>బోర్డుమేములు, తిరుత్తని చిత్తూరు జిల్లా, 1—4—1931</p>	<p>ఇట్లు, 'భవచ్ఛేద'యోధిలాషి, బూదూరు రామానుజులుగారి, అగ్రోపాధ్యాయుడు.</p>
--	--

సీ తి మ ం జ రి.

సూ చి క.

ఈ గ్రంథము ప్రథమశతాబ్దము బాలురకు ఉపయోగార్థమై
సీతబోధకమగు వేమనపద్యములు సుమతీశతక పద్యములు భా
రతిపద్యములు భర్తృహరిపద్యములు కొన్ని గ్రంథములలోని
ద్విపదలు చేర్చి ఏర్పఱుపఁబడినది సాధారణముగా వేమనపద్య
ములు అటవెలదులును సుమతీశతక పద్యములు కందములు
ను గనుక అగుఱుతులు అరంభమున ఓకతాప్రసనే వేయఁబడు
ను. నేరదినును పద్యములు కలిసియున్నదానికి మొదట అగు
ఱుతు వేయఁబడియుండును.

నీతి మంజరి.

—(°)—

అట నెలదులు.

—♦—

చిత్తశుద్ధిగల్గి చేసిన పుణ్యంబు
కొంచు మోక్షము నొనరువకాదు
విత్తంబు ముట్టి స్వర్గంబు కనునెరి
విశ్వకాభిగాను విరవేను || 1 ||

తామసించి చేయ వగ నట్లు కార్యంబు
వేగింపరాదు విషమమగును
చచ్చికాయ దెచ్చి చవచి విధమాన || 1 || 2 ||

చగచగని ముట్టి శత్రువు తనచేత
జిక్క నేరి కేడుచేయగాను
నానగమోచేసి పొమ్మనుటే చాలు || 1 || 3 ||

అప్పుడెప్పుడు బుద్ధు నాడంబు ముగాను
నజ్జనుండు వలగు చల్లగాను
శంకుమోగి గుంట్లు శనకంబు మోగినా || 1 || 4 ||

ఓగునోగుమెచ్చు నొనరంగనజ్ఞాని
భావమిచ్చిమెచ్చు బరమలుభు
పండిబురదమెచ్చు బన్నీరుమెచ్చునా || వి || 5 ||

మేకిపండుజూడ మేలిమైయుండును
పొట్టవిచ్చిచూడ బురుగులుండు
బెరుకువానిమదివి బింకమీలూగురా || వి || 6 ||

అనువుగానిచోట సభికులమనరాదు
కొంచముడుటెల్ల గొడవకాదు
కొండయద్దమందు గొంచమైయుండదా || వి || 7 ||

అనగననగరాగ మతిశయిల్లుచునుండు
తినగతినగవేము తియ్యనుండు
సాధనమునబనులు సమకూరుధరలోన || వి || 8 ||

గాజుకుప్పెలోన గడగుచు దీపంబ
దెట్టులుండు జ్ఞానమట్టులుండు
దెలిసిసట్టివారి దేహంబులందున || వి || 9 ||

గంగగోవుపాలు గంటెడై ననుజాలు
కడవెడై ననేమి ఖరము పాలు

భక్తిగలుగు కూడు పట్టెడెననుజాలు || వి || 10 ||

ఉప్పు కప్పురంబు నొక్కపోలిక నుండు
జూడ జూడ రుచుల జాడవేరు
పురుషులందుఁబుణ్య పురుషులవేరయా || వి || 11 ||

పరగ రాతిగుండు పగులఁగొట్టగవచ్చు
కొండలన్ని పిండి గొట్టవచ్చు
కఠిన చిత్తుమనసు గరిగింపఁ గారాడు || వి || 12 ||

తప్పలెన్నువారు దంజోప దండము
లుర్వి జనులకెల్ల నుండుదప్ప
తప్పలెన్నువారు తమతిప్ప లెరుగరు || వి || 13 ||

అంకిలెరిగి మాటలాడనేర్చి నపుడె
పిన్ని పెద్దతనము లెన్నెనల
పిన్నిచేతిదివ్వె పెద్దగా వెలుగదా || వి || 14 ||

పదుగురాడుమాట పాటియై ధరజెల్లు
నొక్కడాడుమాట యెక్కడెందు
ఊరకుండువాని కూరెల్లనోపదు || వి || 15 ||

ధార్మికునకుఁగాని ధర్మంబు గవరాదు
కష్టజీవికెట్లు గానఁబడును
నీరుచొరకలోతు నిజముగాఁ దెలియదు || 16 ||

అన్నమడుగనలవి కన్నంబుబెట్టిన
బాటవేయుదాన ఫలితమేమి
ధనికునకునొసంగు దానంబులటువలె || 17 ||

కోపముననుఘనతి కొంచెమైపోవును
కోపముననుమిగుల గోడుజెందు
కోపమడచెనేని కోరికెరీడేరు || 18 ||

౪|| నిరుపేదల రక్షించెడు
సరసుడు నెరదాతిగాక సంపన్నుల దా
భరియించువాడు దాతయే
మెరమెచ్చుల దాతయితడు మేదినివేమా || 19 ||

౫|| మరవవలె బాపసంగతి
మరంవంగావలెను దురము మో విశ్వములో
మరువవలె బరులనేరము
మరంవంగావలదు మేలు మహిమోనేమా || 20 ||

కంఠములు.

ఉపకారికి నుపకారము
వివరీతముగాదు సేయ వివరింపంగా
సపకారికి నుపకారము
నెవ్వనిన్నకనే ముఖము నేర్పరిసుమతీ || 21 ||

అప్పుడుదన్ను వెది తెడు
నప్పురుపువిన్నోగిగాద దదియెట్లున్నా
సర్పంబుపడగ నీరెరు
గప్పవనించి విచారు గదరానుమతీ || 22 ||

కనకపు సింహాసనమున
ననకముగూర్చుండెట్టి నాభలగ్నమునం
దొనరగ బట్టనుగట్టి
దెనుకటిగుణమేరుచూగు విచరానుమతీ || 23 ||

కూరిమిగల దిరములులో
నేరములెన్నడును గలుగనేరవుమరియా
కూరిమి పిరసం జేసను
నేరముల్లేలోచుచురాడు నిక్కమునుమతీ || 24 ||

చీమలు పెట్టి పుట్టలు
 పాములకి వెయ్యట్లు పామగురుదగ్గ
 హేమంబు కూడబెట్టిన
 భూమికల గాలులేరు భూవిశ్రాంతమనీ || 25 ||

తలనుండు విషము ఫణికిని
 వెలయగదాదోక మండు వృశ్చికముచకుం
 నలదోక చి కముండును
 ఖలుచకుని వెల్లచిషము గదరాసుమనీ || 26 ||

బలవంతుడ నాకేమని
 పలువురతోనిగహించి పలుకుటమేలా
 బలదంతమైన సర్పము
 చలిచీమలచేతజక్కి చావడెనుమనీ || 27 ||

కులకాంతతోడ నెప్పుడు
 గలహింపకువట్టితస్స భుటియింపకుమీ
 కలకంఠ కంఠకన్నీ
 వాలికిన సిరియింటనుండనొల్లను సుమనీ || 28 ||

మాటకుబ్రాణము సత్యము
 కోటకుబ్రాణంబు సుభటకోటిధరితం

బోటికి బ్రాణము మానము
చీటికి బ్రాణంబువారిలు సిద్ధముసుమతీ । 29 ।

వినడగు నెవ్వరు సెప్పిన
వినినంత నవేగపడక వివరించడగూ
కనికల్లనిజము దెలిసిన
మనుజుడెపోనీతిపరుడు మహిమోనుమతీ । 30 ।

సరసము విరిసముకొరకే
పరిపూర్ణసుఖంబు లధిక బాధలకొరకే
పెరుగుట విరుగుటకొరకే
ధరదగ్గుట హెచ్చుకొరకే తిథ్యముసుమతీ । 31 ।

చేతులకు దొడవుదానము
భూతిల నాథులకుదొడవు బాధకమిధరలో
నీతియె తొడివెవ్వారికి
నాతికే మానంబుతొడవు సయముగ సుమతీ । 32 ।

కొరగాని కొడుకు పుట్టిన
కొరగామియె గాదుతొడి గుణములఁ జెరుచు
జెరుకును వెన్ను పుట్టిన
జెరుకున తీ వెల్లజెదును సిద్ధముసుమతీ । 33 ।

డగ్గరకొండెము చెప్పెడు
 ప్రెగ్గడపలుకులకురాజు ప్రియుడై మరితా
 నెగ్గు ప్రజకాచరించుట
 బొగ్గులకై కల్పతిరువు బొడుచుటనుమతి || 34 ||

నడువకుమీ తెరువొక్కట
 గుడువకుమీ శత్రునింట గూరిమిశోడణ
 ముడువకుమీ పరధనముల
 నుడువకుమీ యెరులమనసు నొవ్వగనుమతి || 35 ||

ఉపమింప మొవలుతీయన
 గపటంబెడ నెడనుజెరకు కై వడినేపో
 నెపములు వెదకును గడపట
 గపటపుదుజ్జాతిపొందు గవరానుమతి || 36 ||

ఎప్పటికెయ్యెది ప్రస్తుత
 మప్పటికామాటలాడి యన్యులమనమల్
 నొప్పింపక తానొవ్వక
 తప్పించుకతిరుగువాడు ధవ్యడునుమతి || 37 ||

ఎప్పుడు సంపదగలిగిన
 నప్పుడు బంధువులువత్తు రదియెట్లన్నా

దేవులుగ జెరువునిండిన
గవ్వలువదివేయచేరు గదరాసుమతీ ॥ 38 ॥

కమలములు నీట బాసిన
గమలాపువరిశ్మిసోకి కమలినశంగి
వమతమ నెలవ్రలుదప్పిన
దమమిత్రులుశత్రులౌట తథ్యమునుమరీ ॥ 39 ॥

ఉత్తమ గుణములునీచున
కెత్తెగుపగలుగ నేర్చు నయ్యెడలందా
నెత్తిచ్చి కరిగిపోసిన
నిత్తిడి బంగారమానె యిలలోసుమతీ ॥ 40 ॥

గీ॥ విద్యయొసగును విషయంబు వినయమునను
బడయుబ్రాతత బ్రాతవలనధనము
ధనమువలనను ధర్మంబుదానివలన
నైహికాముష్మిక సుఖంబులందునరుడు ॥ 41 ॥

గీ॥ జరయుమృత్యులేని పనులెల్లుచాజ్ఞాండు
ధనమువీద్యగూర్చ దలవలయు
ధర్మమాచరింపదగు మృత్యుచేదల
పట్టియావ్వబడిన హాదసపోల ॥ 42 ॥

గీ॥ సీతిలేనివాని నిందింతులొకఁడు

లేడు సేగిలాతి లేకయున్న

గానమానవుండు స్రానికనయవిద్య

గడసనేయమొనల గడగవలయు ॥ 43 ॥

క॥ ఎరుకగలవారి చరితలు

గరచుచు సజ్జనులగోష్ఠి గదలక ధర్మం

బెరుగుచు నెరఁగినదానిని

మరవ కనుస్థించునది సమంజసబుద్ధి ॥ 44 ॥

క॥ పురుషుండు రెండుదెరగుల

ధరనుత్తమ డచగఁబరుగు దానెయ్యెడలం

బరుసములు పలుకకునికి

దురితంబులు వొరయుపనుల దొరగుటవలసె ॥ 45 ॥

క॥ తనులోకము కొనియాడగ

వినియుబ్బడు సజ్జనుండు వెండ్లియుగడు మే

లొసరించు గీడొకించుక

యునుదనదెసఁచోపనీక యునుగుచువచ్చున్ ॥ 46 ॥

తే॥ చెల్లియుండియు సమురణ నేయునతఁడు

భేదపడియును నధికఁ బ్రియుములోడ

దనకుఁగల భంగినిచ్చు సతండుఁ బుణ్య
పురుషులనిచెప్పి రార్దులు బుధవరేణ్య ॥ 47 ॥

క॥ జనులకు నొసబాటగు విధ
ముసనడుచుచు లోకనిఁద్యముల నుడుగుచు మీ
రిన యొకని కలిమి కులుకక
మనుజులతోఁబొంది పొసగిమనుటొప్పచ్చుపా ॥ 48 ॥

క॥ కోపము నుబ్బుచు గర్వము
నా పోవని యునికియును దురభిమానము ని
ర్వాప్తిపారత్వమునను నివి
కాపురుష గుణంబులండు కౌరవనాథా ॥ 49 ॥

తే॥ తగినవేషంబు దనుదాన పొగడుకొనమి
నొచ్చియును గీడువలుకమియిచ్చి వగవ
కునికి తనకెంత నడవకయున్న పథము
దప్పకుండుట నడవడి యొప్పకేయు ॥ 50 ॥

క॥ పరుల ధనమునకు విచార్య
పరిణతికిం దేజమునకు బలమునకు మనం
బెరయగ ననవ్యపడున
క్షురుడుఁ దెవులులేని వేదసంబడు పథిపా ॥ 51 ॥

క॥ చెలిమియు బగయును జెలివియు
గలకయు ధర్మంబు బావగతియునుబెంపుం
దులుపతనంబును వచ్చును
బలుకువడినకాన బొసగబలుకగవలయున్

క॥ మనమునకు హితంబును బ్రിയ
మును బభ్యముపభ్యమును నమోఘము మధురం
బును బరిమితమును నగుపలు
కొనరగ బలుకునది ధర్మయుతముగపభలన్ ॥ 53 ॥

ఆ॥ సత్యమును శమంబుశౌచంబులేక నా
స్తిశ్యమును నిషిద్ధసేవనంబు
గలిగితిరుగు దుష్ట కష్ట జనశ్రేణి
బాలియు నుభయలోకములకు గాక ॥ 54 ॥

తే॥ సర్వతీర్థాభిగమనంబు సర్వవేద
సమధిగమము సత్యంబుతో సరియుగావు
ఎరుగు మెల్లధర్మములకు నెందుబెద్ద
యెందు సర్వంబు ధర్మజ్ఞులయిన మునులు ॥ 55 ॥

మేలుకొలుపులు.

మేలుకొను శ్రీరామసోదర మేలుకొను కల్యాణగుణధర
మేలుకొను కారుణ్యసాగర మేలుకొనిరియ్యా స్వామీ మేలు
కొనరే ||

భానుడుదయంబైన పూర్వభాగమున చీకటిదొలంగెన్
జ్ఞానపూర్నుండైన దేవరదివ్యతేజమునా మానినీ యభిమాన
మది నామదికినంటక దాస్యమొందితి పూనికెతోదగిలుండఁగా
కృపతోడ మేల్కొనరే స్వామీ మేలుకొనరే ||

వకుళభూషణ యతివరాములు వాసిగల శ్రీనివాసగురు
వులు సకలమౌ కల్యాణగుణముల సారిమంతయుసూప్రకటనకా
నాదోష బహుళమువొకటి చిత్తమునందుఁదలచక అఖిలతాత్ప
ర్యములుఁ దెలిపిన ఆర్య మేల్కొనరే స్వామీ మేలుకొనరే ||

మంత్ర మంత్రార్థములు శ్రీవచనాది భూషణమాల్య
హృదయం యెంచిగల తిర్వయిమాడి దివ్య ప్రబంధములూ
సంతతియు యెడవాయనను మీచెంత నుండిన దాసులకు యే
కాంతమున గలరు పంక్తిఁ దెలిపిన పరుడమేల్కొనవే స్వామీ
మేలుకొనవే ||

పరమభాగవతోత్తములు నిరవరులు శ్రీరంగార్చ్యవర్జులు
యిరవుగా మిముఁజూచి దేవర తిరువడి ఘోషయందున్ గురియ
నముక్తికవుండుమని మీగుణముఁ గొనియాడంగవిని నేమరియు
నేనిం దితినిమదిలో మరుపురాదికనూ స్వామీ మేలుకొనవే ||

పన్నగను బాలాపురిని వెలశ్చన్న ముద్దుల. చెన్నకృష్ణుని సన్నతంబగు చూడకుడుతను సఖుల నిద్దరినీ పున్నతంబగు వేణువాదము మీదిన్ని పాదయుగములూ తిరుక్కన్నులను సేవింపవలసిక పరుడ మేల్కొనవే స్వామి మేలుకొనవే ।

శ్రీరామజయం.

పాట.

పార్వతీ పుత్రుణ్ణి ప్రథమమందుఁ దలచుకున్న శాలక్యాష్టరుచు స్వామి ప్రస్తుతించెదా । రామరామరామయనుచు విన్నవించెదా వాక్కునందు సరస్వతీ చేకొని యుండెటపుడు మాకు వరములిచ్చు పారాశరామ రాముడా చితవున్న మన సుహృదు యెంతవేడుకున్నగాని యింతనెవరులేదె లక్ష్మీకాంత రాముడా అంతరంగమందు చాల చింతకేయుచుంటిగాని పంత మీదేర్చు మదానంత రాముడా కొలువులో ద్రావతీ కోరిమీకు మొరలు పెట్ట వొలువలొనగిపట్టె కంపవై రాముడా మడుగులో గజేంద్రుడూ మకరిచాల హింసపడ్డ కరి మొరల కించిపట్టె ఘురుడ రాముడా వెధలు జెప్పుకొను నాకు యితరు లెవరు గానరారు గతినీవునుచు నమ్మిన మతివరాముడా

అమరావతి నేను యెవరితోను జెప్పకొందు నీవుదప్ప నరు
లు మాకు యెవరు రాముడా అరణ హృదయ మనుచుస్వామి
చరణమూలు నమ్మినాను కరుణతోడ మమ్ముఁగావు ఘనుడ
రాముడా భక్తవత్సలుఁడనుచు చాల చిత్తమూస నమ్మినాను
శత్రుసంహరమ్ము వేగనేయు రాముడా వుల్లమముగ స్వామివా
దపద్మమూలు నమ్మినాను తల్లిదండ్రులైన కౌసల్య రాముడా
మరుదు లత్తమామగారు మమ్మువిడనాడినపుడు స్థిరముగాను
నిర్వహించినట్టై రాముడా ఇట్టి సంసారమూస కష్టమనుభవించ
లేను ఘట్టిగాను దండిపట్టుఁజూపు రాముడా కానుజేయని హీ
నజనుల యాసరించలేనుస్వామి యీశనీకుఁ దోసిలొగ్గినాను
రాముడా భూత దయల స్వామివనుచు ప్రఖ్యాతిగాను నమ్మి
నాను చాతెవట్టు నీదేకీర్తి నీతరాముడా ఎన్ని నేరాములున్న
మన్నించు యిందరిలోమన్న నాతోనన్నుఁగావుమన్న రాముడా
అతఁడు పిన్ననాటనుంచి అన్యోన్య స్నేహమూస నన్ను విడ
నాడినాడు అయ్య రాముడా శ్రీధరూడనీవు దండి అదరూపు
యెక్కువైన బాధలేల మాకు వినోద రాముడా శ్రీరశయన
మేము మీవారమయ్య వుండెటపుడు చారదీసి గారవించవేమె
రాముడా నరుడువంటివాడు మిమ్ము దొరివనీ అనుసరిస్తై భార
మిచ్చి పాణి నిర్వహించు రాముడా తప్పలెరుగస్వామి నేను
కంటిరెప్ప గాదిపట్టువలన వొన్నగాను గావుమా యిప్పు రా
ముడా స్వామి వినవే నాసనులుఁ జాలలేని బొంగరములు చేరు
లేని పుర్యూలలాడు రాముడా అర్థమూలేదు నీరాశికాఠిస్తై

నాను పదార్థ మేనీవు పట్టాభిరాముడా ! వెయ్యల భంగులను
 చుముమ్మ మేలుగానుగోరినాను మూలభవమనీవునాకు చా
 లరాముడా ॥ శైవమనుచునమ్మినాను అభయమేమొయ్యిస్తావ
 నుచు ప్రజలునన్వకుండజూడు విజయరాముడా ॥ పద్మనాభ
 మిమ్ముగొలిచి భాగ్యమనుభవిస్తావనుచు పెగ్గళించినాడె వాభా
 గ్యరాముడా ॥ మాధవసేవారి కితిబాధలంటరాదు స్వామినీ
 దయానామిని లేదెరాముడా ॥ మందారిధారివనుచు యెందు
 దోచదాయెనింక నిందవాలుగాకు గోవిందరాముడా ॥ చిక్క
 పడ్డస్వామినేను బొక్కగానని పామువలెనె దిక్కుసీవెచక్రమడ్డ
 పెట్టురాముడా ॥ చవిటివానిపద్దయింతెశంకుపూదివేడుడున్న మే
 లుగానరాదు లాభమేమిరాముడా ॥ బలిమూలుకున్న యారా
 తికై నచెముటబెట్టు నీతితోడనీకు చముటలేదురాముడా ॥ పా
 పమూలకొరకుతల్లి కూపమూలొజ్జిక్కినేను పాపుకేరినాను
 నీదాపురాముడా ॥ అనుదించుస్వామినిన్ను అనునరించుచు
 న్నాను కనుగొనికన్న మీడేర్పురాముడా ॥ నీలవర్ణుడనుచుమి
 మ్ము మేలుగానుగోరినాను చేంపాడికండ్రనిండ చూడురాము
 డా ॥ సంపెంగ తెలుమూలు వంపతులకుసిగ్గునునంటి కొప్పెరాలొ
 బలమానించి నా రెరాముడా ॥ పన్నీటజలకమార్చి పట్టువీతాం
 బరాము ॥ త్రితూమూణిబొట్టు బెట్టెరాముడా ॥ ఆత్మశంభూ
 గణికేముత్యావహా మూల హెచ్చుగానుపచ్చలపతక మేయ
 రాముడా ॥ కోటమణులువెలగు కీరీటమూధరించినారు నీకుని
 లువుటద్దమూలు బొప్పెరాముడా ॥ కుండనంపునందిటి దండలా

స్వేస్వామికవుడు ఘంటలూ మొలఘంటలమరెగాముడా ॥ అ
లరుగంధమలదినారు. సిగసపూలదండజట్టి మగువసీతస్వామిసీ
తు తగునెరాముడా ॥ ఆదిలక్ష్మితోగూడి హంసతూలికెపాన్పు
పైన నిద్రపోభద్ర చారిత్రరాముడా ॥ అష్టమీసవమిదశిమి
ఆదివారమునాడు యేకాదశీనాడు యెప్పుడైనను భక్తితో
యీపాటబాడివిన్నవారికి చాలముత్తైదతనముసంపదించునూ
చాలమోక్షముచ్చిచ్చు సంపదించునూ రామరామరామయ
నుచువిన్నవించెదా ॥

పాట.

తలవాకిటనున్నదాసినీ నన్నుపిలువసంపరె పరాదేసినీ ॥
కులమేమీ స్థలమేమీ గుణమే కారణమాని పలుకారించకున్న
భావ్యకారులయాన ॥ తల ॥

కులముద్ధరించి స్వామిసీ చూడ కోరుకొన్నది మో
క్షకామినీ అలిగినానోనీవు చెలముసాధించేవు కులశేఖరాశ్వా
రి గురుపాదములాన ॥ లల ॥

పంచసంస్కారీని గానటేనేనీ పంచగాదుక యుండలేద
టే పంచేకామలమైన పరమైనావస్తూప పంచనున్న తిరుప్పాణి
యాళ్వారుల యాన ॥ లల ॥

కుటిలవాదులకీది మంత్రాము సంపెటదెబ్బ మీతీరూ
మంత్రామూ పటనానెమించిన పాలిగూరిణినేవ ఘటనాదప్పిస
శతకోపాచార్యుల యాన ॥ తల ॥

పరిమాణమగు సారిశేషమూ నాకూ కరుణించితే విశేష
మమూ సిద్ధిమూగ నన్నూ మీసరసారానివకుంటే తిరుమంగ
యాళ్వారి గురుపాదములూనా । తల ।

నరసింహచామ్యుల చాతనూ మేము పరయోగుల సే
వింతుమూ స్థిరమైన భక్తిసుస్థిరమైన మది నాదినపుచూ నా
పురమూ సాధించి నూతించి స్మరించీ । తల ।

ఇట్లు మీప్రేమపాత్రురాలగు,
అం చా శ్మమ్మ.

ఏమిసేయుదు భాష్యకారులవాసి మనసిగ భాళదే స్వా
మి శ్రీ శతకోప పొన్నడి సరసతోడుతిరాగదే । ఏమి ।

మించి నాదేహభిమానముద్రుంచి :యాదానించిరే సం
చితజ్ఞానానుష్టాన్నము సంపదలు పొనరించిరే పంచసంస్కార
మున లభాపంచకముఁబోధించిరే :పంచమోహ యూర్థ జీవన
మంచిదని లాలించిరే ॥ ఏమి ।

దాసిచనుమని దేసికులకూ దాసిగా నియమించిరే వాసి
గను శ్రీవైష్ణవంబును వన్నెలలంకారించిరే తీసి మెల్లైన మంత్ర
రత్నము తెలివిగాచేసుంచిరే కేసిమిథునా శేషమును విశేషమ
ని సాయించిరే ॥ ఏమి ।

గురువరంపర సరళిఁడెలిపిన గురుకులాంబుధి చంద్రులే
గరిమతో చరమార్థమనియే గారవించినవారలే పరిమపద సాం
రాజ్యమనియే భాగ్యమును కృపజేసిరే తరుణిరో రామానుజా
ర్యులు దైవమై మమ్మేలిరే । పమి ।

లాలి గురువర సరసమణియగ్రాత్రా లాలి కరుణసృ
సాగన పాత్రపుత్రా । లాలి । శ్రీరమావతివై విశిష్టరూపము
నా పరమాప కందాళ భావనాచార్యా । లాలి । శరవశ్యహా
షఘన సంతతోద్ధార్యా ధీరులై వాఘూల తిరువంశముననూ
చేరి లలి అవతరించిన సారశౌరియై నావారసుడు కందాళభావ
నాచార్యా । లాలి । పరిచరులుగల విరుల శయసమునజేర్చి
సరసవచనములచే వరున విలచుచునూ అరివిందలోచనలు అం
దముగవాడి పరగ మిముపూచేరు భావనాచార్యా । లాలి ।
కుందరదనలు రాశేందువదనలునూ పొందువిరుగడలందు సం
దివక నిలచి నుందరముగావాడి సోలిపూచేరూ అందుకొని శ్రీ
భావనాచార్యవర్యా । లాలి । కొలదిమీరిన శిష్యకోటికినికృ
పనూ చెలఁగి చరమార్థములు చేపట్ట వలసీమలయే వ్రుపదేశిం
చి ఎముల కడతేర్చి బలువైల కందాళ భావనాచార్యా!లా||
శరసగర బుచ్చివెంకట సారశౌరియైనా అయి వెంకట గురూ
దయా పాత్రపుత్రా వారసుడు కందాళభావనాచార్యా!లా||

సీ తి ప ద్య ము లు .

ఉ॥ పతిగణవంగ దైవములు భామలకెందునులేవు సీతుడై
పతిగణుణించెనేని గులభామిని భాసుర భూషణాంబరా
న్నితి భవభావ్యగౌరవమువిశ్రుత సంతతియుక్తయశంబు స
ద్గతియుచుగల్గు నొండుమెయిగల్గునెయెన్ని తెలుగులారయ॥

క॥ పతియె చుట్టంబు బక్కంబు
బతియె చెలియబతియె తిల్లియుతండ్రియు
బతియెగురువు బతియెదైవంబుగావున
సతనిపనియెనర్చుటయ చూవె ధర్మంబునాతికరయ॥2

క॥ సతికివాపర సౌఖ్యములకు
బతియె నిధానంబుచూవె పరికింపంగా
బతినెడబాసి చెరించెడు
సతికొవృథగావె సకలసౌభాగ్యంబుల్ ॥ 3 ॥

క॥ సతిప్రాణ సవ్యశబంధువు
పతిజైవాబేషగడియు సతినతులకు న
వృతియె కడుమేరదప్పిన
గతి కులకాంతలకు వేరుగలదేసెపుమా ॥ 4 ॥

క॥ ధనిమధనును రూపసియై
 వృనివాడవివేకి మూఢభావుడ రోగుం
 డను గతరోగుడచక యం
 గనవతి బాటించవలయు గామధ్వంసీ ॥ 5 ॥

క॥ గతిపతియె చువ్వెభార్యకు
 సతనిగడచిఁటి సత్పరాయణము గ్రహ
 యుత కలదేకాపునదా
 సతనికి భక్త్యుగుటిచ్చు నఖిలశుభంబుల్ ॥ 6 ॥

గీ॥ ఆనందహార్యంబు తేజోమయంబు సర్వ
 గుణములకు నలంకారంబు గురుతరంబు
 భామలకు బతిభక్తి యపరమైన
 భూషణంబట్టివే పెరభూషణములు ॥ 7 ॥

క॥ పాతివ్రత్యముఁ గలిగిన
 నాతియనఁగ దైవమునజనస్తుత! వేరే
 యాతత ధర్మార్థ సుఖ
 భ్యాతులు సద్భార్యవలన గాదేకలుగున్ ॥ 8 ॥

గీ॥ పురుషుఁడుదోష పుంజంబుఁగల్గిన
 నరిగియెడ నహించునేనిభార్య

పురుషుడందభీష్ట బోగంబు దేహంశ
రంబునందు ధర్మరతియుఁ బడయు ॥ 9 ॥

గీ॥ పొగొగొమైవిడిచి పరగమానముగాచు
కొంగవలయు నెందుకనిం కాయ
మ స్థిరంబుమాచ మరయగా చంద్రుండు
చుక్కలుండువరకు దక్కియుండు ॥ 10 ॥

క॥ పతియే దైవంబునియును
బతియే గురుడనియునుదిని భావించితగ్గ
బతియే గతియని తలచిన
పతిరతి యనఁబరగుభువినిఁ బలుపురుమెచ్చన్ ॥ 11 ॥

క॥ సత్యమె యాగము జయమని
సత్యమె వేదంబుసకల సాధ్యంబనియున్
సత్యమె యశమని జయమని
సత్యమె జరుపంగవలయు సౌజన్యవిధి ॥ 12 ॥

క॥ అవృతపు దోషముకంటెన్
వెలలేదిల పాతికంబు వెదకిన నెచ్చన్
దనంగ చెరుచును యశమును
మునుజేసిన పుణ్యమెడలు మూర్ధస్యమిది ॥ 13 ॥

క॥ ఏను పతివ్రత నెనను
కానకమును ముట్టడించి గాల్చెడినీవై
శ్వానరుడు శీతలత్వము
బూనుననుచుమగువ దుమికెఱుగలుడవాగ్ని॥ 14॥

క॥ పావకుడు వెరచి శీతల
భావుండై భామచవును బాధింపకదా
తొవయొసగి కరుణించెను
గావున నానతులమహిమఁ గలనేయెంచ॥ 15 ॥

ఉ॥ సతతముమస్మనోవిభుని చారుపదాంబుజముల్ మదిఁజూని
చ్చితగతినిల్పి పూజలను నేయుచునుండుదునేని నేడు నా
ప్రతివయెలర్పమీరు పసిబాలురు గావుతన్నెన్నగా జగ
త్ప్రళయమునావ్రతంబునకుఁ బ్రీతివహించినుతించునట్లుగ॥

మ॥ పరమపతివ్రతామహిమ బాటిలు నిన్నునుతంపమేమేకా
దరయ త్రిలోకముల్ నుతులనారసి సల్పగలేవుమియెక్క
జరమతిసత్కృపామతినిజేయుము మద్విభుల విశేష సుం
దరమగుబూర్విరూపముల గాలించియఁ జెడరీతి నెమ్మది॥

ఉ॥ గణుతింపంగ మదిన్నిజేతుని సదా గాధంపునవ్వుక్తితో
జ్ఞాతుల్ నేయుచుబూజనల్పుచునుసంభావించుచు॥ సద్యల

క్షణచిత్తంబుననుండునేని కఠినాకారంబుతో నీశిలలో
చణక్రాయములై యభీష్టరుచులెంచఁగాంచువక్ష్వంబుగఁగఁ

మ॥ ఆరయపతివ్రతాంగసల యందుశిరోముఖివైజెలంగు నీ
దరిశనముఁ వివాహముల దంపతులెవ్వరుఁ జూచిరేని వా
రిరువురు నాయురర్థముల నెప్పుడొసంగెడు నట్టెనీవు నీ
ధర మరి నీశిలలో చనకభావముగాంచుట నొక్కవితయే॥

ప॥ నరునిపదాబ్జములో మది నవారితభక్తిని చాల్తునేని సా
దరమతి సత్యధర్మములదప్పని సువ్రతనేని మన్మథో
పరునకు చేటుజెందక శుభాంబగుఁట్లుగ నాప్రతిజ్ఞచే
ఁచుకరుడింకప్రాగ్దిశను గన్పడడంచును సువ్రతాశీనఁగ ।

క॥ హరిహర కమలాసనముఁ
సురులందరు నిన్నుఁబొగడ శుభాకరణుడవై
గరిమ నుదయించిరమ్మని
పరమ పతివ్రతవచింప భానుడు బోడిచె॥ 21 ॥

నీ॥ వనరుహాసన మనోవాక్కాయకంబుల
ధవుని దైవంబుగాఁ దలపవలయు
ప్రత్యుత్తరంబీక పనిదోమిజెప్పిన
తెవిఁజీర్చి వేగంబు చేయవలయు

నల్లమామలచోట నాప్తభ్రతులయెడ
 మాయాప్రచారంబు మానవలయు
 ప్రతివాసరంబు శోభన సిద్ధికై నిల
 యంబు గోమయమున నలకవలయు
 గీ॥ యెప్పుడు తనుజూచునో విభుడిందువచ్చు
 ననుచు నిర్మలమైన దేహంబుదనర
 పెనిమిటికి నిష్ఠమైన భోజనపదార్థ
 చయముకడుభక్తితోదాను సలువవలయు ॥ 22 ॥

నీ॥ విభుడువచ్చిన రాకవిని వేగ మెదురుగా
 యింటవాకిటకు వానేగవలయు
 పతిదెచ్చినట్టి వేపాటిసంగహమైన
 నది లోనికింగొంచు నరుగవలయు
 కాఁతుని చరణముల్ గడిగి పీఠముఁబెట్టి
 యనుమతి గృహకృత్య ముయవలయు
 సతిరహస్యములైన నాదాయ వ్రయముల
 తెలియంగ పతికి బోధించవలయు

గీ॥ పురుషు ననుమతిలేకయు పుట్టినింటి
 శొక్కరితయైపోవు తెప్పడు నుడుగవలయు
 వ్రతముదానంబు దేవతా ప్రతితిపూజ
 యధిపు నానతిలేక చేయంగవలదు ॥ 23 ॥

సీ॥ పెనిమిటి పెక్కండ వనితల గైకొన్న
 సమమైన వరకాన సలుపవలయు
 రమఃబుఁజేగతి సపరాధంబుఁజేసిన
 యెగ్గొనర్చక ఊమియింపవలయు
 యేకాంతమున ప్రియుడిచ్చగించి లెన
 సురత నైపుణతయుఁ జూపవలయు
 సఖునితో నొసగూడి నవతిగోచరమైన
 కోపంబుమాని గైకొనగవలయు

గీ॥ నెట్టిసతికినిపై నిందబుట్టెనేని
 నోర్చిపలుమారు దడవక నుండవలయు
 వసవిహారంబులను మనోవాంఛితార్థ
 దాసములఁబ్రియుని నిత్యము దనుపవలయు । 24 ।

సీ॥ పరిజనవాహన పశుపికశారికా
 సంరక్షణంబును సలుపవలయు
 గురుజనంబులయెడ పరమభక్తి వహించి
 చెప్పిన యుడిగంబు చేయవలయు
 నవతిపట్టుచు మహాసౌజన్యమైకూర్చి
 సోదరిమారుగా జూడవలయు
 నవతిబిడ్డలగాంచి సంతిసిల్లుచుమది
 తనదుబిడ్డలవలె దలపవలయు

గీ॥ మగఁడు పరదేశమరిగిన మంగళసూత్ర
మేగాని శృంగార శుభములుడిగి
యత్తమామల చేరువనలరీ పాన్పు
నందు శయనించవలయు కులాంగవలకు ॥ 25 ॥

క॥ ఆయంబు కొలదితెలియక
సేయంగవలదు వ్రయము సీమంతినికి
సేయంగవలయు నేనియు
నాయర్థమునందు పాదమైనను నొప్పు ॥ 26 ॥

క॥ పుట్టినింటనున్న ప్రాద్దుల ప్రియురాక
వినిన యపుడె తోంటివేషముడిగి
సఖులు కాను నెదురజనుడెంచి సీరాజ
సంబుఁజేయ నుత్సవంబు దనరు ॥ 27 ॥

క॥ పరదేశమునకు నాథుం
డరగిన తక్షణమ వార్తలరయుచు నయ్యె
వెరవున వ్రతములు వైవత
పరిచర్యలుజేయవలయు పతిమేల్కొరకు ॥ 28 ॥

సీ॥ కామినీమణికి మంగళసూత్రమేచాలు
శృంగారములకెల్ల జలువుచూప

ధవళతోచనకు నై దపతనంబేచాలు
 వైభవంబులకెల్ల నన్నె బెట్ట
 సంబుజాస్కకుకుమంబుబెట్టుచేరాజ
 సంబులకెల్ల తేజంబెసంగ
 సతికినాథుడు దృఢస్థితి నుండుచేచాలు
 భాగ్యలక్ష్ములకెల్ల బ్రభయొనర్ప

గీ॥ నన్నిజస్మములందు బద్ధేక్షణలకు
 పతిహితంబుకంటె శోభనముకలదె
 ఇహపరములిచ్చు హృదయేశు మహిమదెలియ
 కథిపుతోవాదులాడంగ నర్హమగునె । 29 ।

సీ॥ పుష్పగంధికికల్ప భూజంబుపతిభక్తి
 సుదతికిప్రియుపూజ శోభసంబు
 ధవళతోచనకు చింతామణిపతిభక్తి
 యితికివిభుసేవ యిష్టసిద్ధి
 క్షీతిపద్మముఖకి సం జీవినిపతిభక్తి
 నాథునిసేవజ స్మంపుఫలము
 మానినీమణికి నిధాసంబుపతిభక్తి
 పరమైకముక్తికి పసిడిమూట

గీ॥ కాపుస మృగాక్షిపతిభక్తి కలిమిచేర
 నమరగంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరౌర

గాంబూభాస్వలకరటె నత్వేంతమహిమ
నూర్జితైశ్వర్య శుభముల నుండునెపుడు || 30

సీ॥ మందెమొమ్మలైన మాటలాడగరాదు
నిక్కేమంచముమీద నెక్కరాదు
మగడుచెప్పక వీసమొగి వ్రయింపగరాదు
కోపించెనని మదిఁ గుండరాదు
సొమ్ముపెట్టడటంచు పొలసిపల్కగరాదు
సెలవుగైకొని కాని కలయరాదు
సంభోగములగాని చేచువు చూపగరాదు
కులటతోన నుక్తి గూడరాదు

గీ॥ తెల్లవారిస విదప నిద్రింపరాదు
కుడువరాదది పతికిమున్ను కూడుకూర
లన్యవురుపులతో హాస్యమాడిరాదు
మరువుతో నొక్కనాడైన మానినులకు || 31

క॥ నాలుకయే లక్ష్మీయు
నాలుకయే బంధుజనులు నాలుకెమిత్రుల్
నాలుకయే శృంఖములగు
నాలుకయే జాప్రవేదనకు నేయరగున్ || 32

ఉ॥ పరులను దాసిరీతిగ నుపాయముజెప్పను మంత్రరీతిగా
ననువుగరూపమందుగమలాలయచొప్పునయోర్పునందుమే
దివివలె తల్లివైఖరి నుదీర్ణహితంబున వేశ్యగా రతిగా
గనపడినట్టికాంతకులకాంతయొకింత నసంశయంబుగఁగితి॥

ఉ॥ చిత్తమెఱింగి భర్తలకు నేవలుజేయుట ధర్మమమ్మలో
కోత్తర యత్తగారి కెదురుత్తర మెత్తకుమమ్మ యమ్మలో
యత్తకువంచినట్టితల యాయమ తొయ్యలులందునంతయ
త్యుత్తమురాలుమేలనగనుండుటభూషణమమ్మకోమలీ॥ ౩

క॥ ఋతుమతియై పుత్రార్థము
పతిగోచనభార్యయందు బ్రతికూలుండై
ఋతు విఫలత్వము జేసిన
నలనికెపో భూణహత్య యగునంశుబుధుల్ ॥ ౩౪॥

గీ॥ మేకకాలిరజము మేదిని గాడిద
కాలిరజము పొరకకట్టరజము
స్త్రీలకాలిరజము రాలినమేనుపై
నరగబోవు లచ్చి శక్రుక్షణ ॥ ౩౫॥

౪॥ కమనీయవిద్యదా కామధేనువుభంగి
కామితార్థంబులు కలుగజేయు

సజ్జనవిచ్ఛాంస సంఘంబుతోపల
మానుగాదన పెద్దమాన్యుజేయు
నెన్నిదేశంబుల కేగినసాయమై
తల్లిచందంబున తన్నబోచు
ఐన్నగాదనపుణ్య పాపంబులెరిగించు
సాధించునిహపర సాధనంబు

గీ॥ నగ్నిగాలదు రాజుల కలవిగాదు
సీతనానదు చోరులపాలుగాదు
అన్నదమ్ములపాళ్లకు నలవికాదు
చెలగివిద్యాధనమునకు చేటులేదు ॥ 37 ॥

క॥ శ్రీరాముడె జీవనమని
శ్రీరామునిమదినినిల్పి స్థిరమతినుండన్
శ్రీరాముని కృపగల్గును
శ్రీరాముడెయిచ్చు సకలశ్రేయఃపదముల్ ॥ 38 ॥

క॥ పరివర్తితముల మనసును
తరుచుగబోసీక హరిని దలచుచునుండన్
కరిగాచిన హరిదయచే
సరిగాగార్యములు భువిని సాఫల్యమగున్ ॥ 39 ॥

క॥ కద్దరికద్దని చెప్పిన
పెద్దలమాటలనునమ్మి బాగుగమదిల్చు

శ్రద్ధతో రాముని దలచిన
సిద్ధించును సర్వమిలలొ సంశయమేలా ! 40 ||

గీ॥ అగ్నిచాక్షిగ చేకొన్న అతివగుండ
బంధుజనములు మిత్రులు పరిహసించ
పరసతిని రతిదేలగా భావమందు
దలచురే మిముబోలిన ధన్యగుణులు ! 41 ||

గీ॥ అధిక దుఃఖ రోగార్తుకౌపధంబు
సురుచిరంబుగ భార్యయే చూవెయిండు
నొసరి భార్యాసమేతుడై యున్నవాని
కెంతఅపదలైయును యరుకపడవు ! 42 ||

క॥ పరసతి గోరుట చేతను
పరమమునకు లోపమమిత పాపంబగుటకా
తరగును నాయుర్యశములు మరీ
దలవకు మెప్పుడునింక మాన్యవిదూరా ! 43 ||

క॥ అన్నా తగదది సీదగు
మన్ననకును లోపమగును మరివినుమన్నా
యెన్నోభంగులగీడగు
నెన్నుము పరసతుల మాత్రునిన్లయబుద్ధికా ! 44 ||

క॥ పరచారాగమనంబుచ

బురుషుల కాయువు నశించువుణ్యముచెడు న
 త్పురుషులు దూరుదురెప్పుడు
 పరమపదం బతనికర్థయ బహుదూరమగున్ ॥ 45 ॥

క॥ జూదము వేటము పాసము

కాదనక నతివ్రయంబు కాంతాసక్తి
 వాదము పుల్లదనమును
 భేదమునొందించుచట కీడగుమీదన్ ॥ 46 ॥

గీ॥ ఆధికదుఖోగార్తుల కాపథంబు

సురుచిరంబుగ భార్యయే చూపెయండ్రు
 నొసర భార్యాసమేతుడై యున్నవాని
 కెంతిలాపదలయ్యను యెరుకపడవు ॥ 47 ॥

సీ॥ భార్యలేకయొరర్చు పండువు దండువు

కులకాంతపెట్టని కూడుగీడు
 పత్నితోబలుకని పలుకులు చిలుకులు
 గృహిణిలేనికబంధ కేళిజాలి
 జాయపాటెంపని సరసము విరసము
 ప్రాణైశ్వరికిగాని పాటుచేటు
 డయితైసేయని ప్రియములు భయములు
 వల్లభ వెలియైన యిల్లుపొల్లు

గీ॥ ఏ ద్దుకులకాంత సుద్దులే ప్రాద్దువినని
 చెవులుగవులు వృధావేయు జెప్పనేల
 యకట సతిలేని బ్రతుకేల యర్థమేల
 వాహనములేల కరులేల వసుధయేల ॥ 50 ॥

క॥ చక్కడెబాలు సుపుత్రుడు
 పెక్కుగ గుణహీనులేమి ప్రియముజనింపక
 చక్కడెబాలును చంద్రుడు
 చుక్కలు వేలున్నకాంతి సాగసగునెధరక ॥ 51 ॥

సంపూర్ణము.
 మంగళము.

